

ACC. N.R. M. 6567:1-17
Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
Härad: Kinnared Adress: Knutsgård, Jät
Socken: Jät Berättat av: Div. personer; se saml.!
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäckhästen (H. G. 21.)

ACC. N:R.

M 6567:1.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jenny Danielsson

Härad:

Kimmerdals

Adress:

Knutsgård gård

Socken:

gård

Berättat av:

mig själv

Uppteckningsår:

1940

Född år

1880 i Helmsjö.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVLunds Universitets Folkminnesarkiv
Lund.Bäckhästen.H. C. 21

Bäckhästen, den kallar vi här på orten för "näcken". Om den finns det många sägner ifrån min barndom, de unga som nu växer upp tror inte att näcken har funnits till, men jag har många sägner om den. Och den som har sett näcken det är ju jag själv. När jag var i 20-årsåldern så var jag hemma hos min faster på ön Teläcklinge. En eftermiddag skulle jag so över ett sund i Björnåsen ungefär 400 meter i längd, jag skulle gå till ett ställe som hette Fällan ett ställe som låg under Huseby i Skatelövs socken för att köpa snes åt

fats

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jerry Sanielson

Härad: Krikenwald

Adress: Truttagård Jät

Socken: Jät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1888 i Kalpsvik.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hennes son. När jag hade rot halva vägen fick jag se en vit häst som gick ute i sjön vid det land där jag roer ut. Han gick med huvudet nerbågt och åt av de gröna varren. Men dööm om min förvåning ty det fanns ingen vit häst på hela Träcklinge. Jag rodde allt vad jag orkade för att nå landet dit jag skulle ro upp jag satte och såg på honom hela tiden men rätt som det var så försvann den för mina ögon. Jag tordes inte tala om det för någon människa den dagen ty det sades att då blev en sjuk. När jag kom tillbaka och skulle ro hem fick jag lovet av en karl från Henshult hjälpa mig över sjön ty det blev stort aväder och stark storm. De gamla talade ofta

ferts

Landskap: Småland

Härad: Finnevald

Socken: Jät

Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Adress: Truttagård Jät

Berättat av: Johanna Löder

Född år 1853 i Ursholts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

om att när "nåcken" och "sjöraoet" visade sig så blev
det stark storm och stort oväder. Min mor talade
om att far och han var tidigt ute på sjön en
morgon för att rätta en gäddaren. De var då nära
en stor sten som kallades höjsten, som de satt
där så fick de båda se på en gång, en stor "byke-
sål" som stod på stenen full med vita kläder
som de sat och såg på den så såg de en men-
niska välla hela karet i sjön, de var så nära
så de hade kännning om de stora böljorna, både
karet och människan försvann i djupet. För sade
nu släpper vi reven och rör mot lann. De hörde
knäpt i lann förän det stora ovädet kom.
Här i Jät bodde 2 bröder Salomon o Trut tripp
fort

Landskap: Småland

Härad: Finnevald

Socken: Jät

Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Jenny Lennström

Adress: Knutsgård Jät

Berättat av: Salomon Lennström Träp

Född år ovetligt i Jät socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

di' är nu döda båda två. Medan di' levde så talade Salomon om en gång när di' var ute och fiskade en morgon på Jätöfjorden. Bäst som di' satt där fick di' se en märkelig syn ett långt järnvägs-tåg passerade förbi dem, di' såg järnvägsskenorna på vattnet och hjulen under vagnarna. di' såg även folket som satt inne i vagnarna och postvagnen var den sista. di' rodde ifrån sitt fiske di' var inte glada åt att se sig ut på sjön mer och fiska den sommaren. Han har också berättat en sågen om en friga som harvade med nåcken. På en gård benämnd Bröten som ligger den andra sidan av Aggaån den hör till Väckelsång, där var en bonde som hette Johan fets

Skriv endast på denna sida!

5

ACC. N:R.

M. 6567: 5.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielson

Härad: Trinnevald

Adress: Jämta gård Jät

Socken: Jät

Berättat av: Salomon Svensson Tripp

Uppteckningsår: 1940

Född år ovetligt i Jät

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i Bråten. Förr i tiden var det mycket vanligt att
 pigan från bondgården fick följa hästen på vä-
 ren där som ingen dräng fans. Hon brukade
 få höra gödhet harva och kubb till jorden
 När de på nämnda gård hade ätit och vilat
 middag sade Johan till pigan gå ner i haga-
 lyckan och betsla hästen men tog det bästa bet-
 let. så kan du harva hagalyckan sen kan du stä
 från honom i hagen igen. Hon tog som van-
 ligt en brödbit med sig men den behövde hon
 inte ty hästen kom och var så vänlig. hon
 hade betlet i munnen sålade honom och
 begynte att harva. Det gick fort att harva ty
 hästen gick fort hon tänkte inom sig det
 forts

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6567:6.Landskap: SmålandHärad: TrännevaldSocken: JätUppteckningsår: 1940Upptecknat av: Jenny DanielssonAdress: Knutsagård JätBerättat av: Salomon Svensson TrappFödd år ovetligt JätLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var fastigt vad hästen är yr i dag hon har
 ju inte vilat så länge, han frustade och bläste
 så fradget stod i manviken. När det var
 slut så körde hon ner honom i hagen igen,
 men vilken fasa där stod ju deras häst vid
 stället, när hon tagit av selen och betsklet så
 sprang han ut i sjön sen fick han aldrig
 se den mer. Vattnet böljade när han sprang ut
 i sjön så bölorna slog långt upp på land
 Som barn hade Salomon hört delta av de
 gamla i Träten, och han har talat om det
 för mig. Jag har hört en sägen om en pojke
 som låg tillsammans med näcken på ett fort

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 6567: 7.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny SenielssonHärad: FrännevaldAdress: Knutsgård gårdSocken: GårdBerättat av: min systerUppteckningsår: 1940Född år 1880 i FrännevaldLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

höslinder. För i tiden var det vanligt att när
 att hö var slätt och bärgrat så skulle pojkar
 och flickor ligga i det och sova. Lågnen
 förmåtar att ibland de församlade var en
 ung vacker dräng han föttade beka till en
 fliga ibland sällskapet han följde henne upp
 på höslindret där de andra var. Lågan blev
 i groten under natten tillsammans med
 den vackra pojken som var näcken, hon föd-
 de 2 barn, de var så olika både barnen
 det ena var vackert men det andra var olik
 och inte väckte det något. När modern
 väckte de sina barn hade hon alltid stöt
 i badvattnet då hade inte näcken makt

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 6567:8.

8

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Trimmvåld Adress: Truntsagård gård
 Socken: Gård Berättat av: min syster
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Tralpsviken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med barnet, när barnet blev större och
 begynte att vara med andra barn så
 gick alla barnen till sjön för att "löja sig"
 (bad) då försvann det barnet i deras åsyn
 och sjön blev så upprörd så böljorna slog
 hårt upp på land. Denna sägen har jag
 hört sen jag var barn, många har talat
 om det och alla har talat lika.

3a) Väcken köll till våra land när han vi-
 sade sig i hästgestalt och han var all-
 tid vit. Säggen talar också om att han
 kunde visa sig i hagar och gården nära
 en sjö, då var han lik samma häst
fest

ACC. N:R. *M. 6567:9.*Landskap: *Småland*Upptecknat av: *Jenny Lemnström*Härad: *Trinnevald*Adress: *Knutsagård gård*Socken: *Gät*Berättat av: *min syster*Uppteckningsår: *1940*Född år *1886* i *Fälpsvik*LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som han betade tillsammans med
som han gjorde när pigan i Prästen
harvade med honom.

3b) Nåken som vi säger förvillade men-
skan på många sätt, jag har hört nåken
en spela på fiol, så fin musik har jag
ej hört, jag minns det än: jag har fa-
tala om det, jag var 20 år gammal mi-
na morföräldrar bodde på Kärleksholm
nära intill kyrkbro i Urhults socken
min mor och jag hade legat där över
natten vi skulle tidigt hem på mor-
gonen kl var halv fyra, vi skulle gå
fest

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. No. 6567:10.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielsonHärad: TrännevaldAdress: Träntsagård gårdSocken: GårdBerättat av: min systerUppteckningsår: 1940Född år 1880 i TrälsvikLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

över Lirköbro, när vi var mit på bron så fick vi höra den fina meriken rakt ut från sjön vi gick en stund och hörde det båda men sade ingenting, jag kunde ej tåga utan sade hör ni mor har väl di spelar vilken är det, tytt barn sade mor och tog mig i armen tills vi kommit över bron sen sade hon det var näcken, när de hör honom spela så får de inte säga det då drar han dig i sjön, det har jag hört många gånger sade mor. För ett par år sedan så talade jag om detta för en ferts

Skriv endast på denna sida!

11

ACC. N:R.

M 6567: 11

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jenny Danielson

Härad:

Kinnared

Adress:

Knutsgård gård

Socken:

Gäst

Berättat av:

Karl August Danielson

Uppteckningsår:

1940

Född år

1854 i Värmland

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

morbror Danielson i Kungeboda han lever
 ännu 86 år gammal. När jag talade om det så
 sade han min far och jag var ute i Lanna-
 hutaviken och vetejade nåt då fick vi hö-
 ra näcken spela vi kunde inte säga sade
 han och vi blev så förtvålade på sjön
 så vi höll inte på att komma i land
 också blev det även en hård storm.

Här är så många sägner om "näcken" här i
 sjön Åsnen. De gamle varnade en alltid för "näcken"
 4a) Rådade de emot näcken så blev de sjuka, det
 förhöll sig med illamående och kräkningar
 föts

12

ACC. N:R.

M. 6567 : 12.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Samuelson

Härad: Finnewald

Adress: Trutsagård gård gård

Socken: Gård

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1880 i Trulsby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Botemedlet för det var att di sköt med
krut över den sjöke eller slöpte di lly i vat-
ten. di klippte även av tre hårtanor i nacken
från den sjöke, dem brände di med en sticka
och den sjöke skulle luktas tre gånger från
varje lers. Har man skyddade sig mot nöcken
när di gick att bada så hade di alltid
en kniv med sig den stöck di ner i san-
den vid sjölandet. så sade di, "näck lilla
va pao lann men vi ä i vann" det uppre-
rades tre gånger, så hade di alltid lögbe
med sig och stöpnade i mennen när di gick
ut i vattnet. (En brädbåt eller sackerbåt) port

ACC. N:R. M. 6567:13.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Savelman

Härad: Kimmervald

Adress: Truetsgårds gård

Socken: Gät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1880 i Trallevik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vi gamla talade mycket om "näckan" som barn har jag hört sägner än här och än där. D'sade att när "näckan" spelar så dansar ålvorna när det slag upp dimma på sommarkvällen så sade di att ålvorna dansa, d'sade också att näcken häls till under broar där lade han sin fiol. Vi gamla sade också att "näckan och sjöroset" lever inte mer än i tre hundra år sen förvandlas di till sjöskum. Vi barn tordes aldrig röra det skum som samlades vid sjöstranden när det var stark storm ty di sade till oss att där låg "näckan". Men för tiden finns det ingen feets.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Tränervald Adress: Knutsågård gård
 Socken: Gård Berättat av: min sjölv
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Kalpsnäs

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nåck inga sjörao inga troll eller gaster
 ty di säger att åshon har slagit ihjäl ett
 sådant! 4. b) Di gamla sade att barnsängs-
 kvinnor voro värt utsatta för "nåcken".
 Därför skulle di kyrkotagas så fort som
 möjligt ty det sades att när presten tagit
 kvinnans hand så hade inte någon
 någon makt med henne. När en kvinna
 på "missfall" (gätt förlorad resa) så passade
 hon på en söndag att få ta presten i hand
 ty en sådan fig ej "tas i köake" (kyrkota-
 gas). Även barn voro utsatta för "nåck-
 en" ty han ville ha dem till små ölar
 fästs

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielson

Härad: Trimmeråld

Adress: Knektagård gård

Socken: Jät

Berättat av: mig sjölv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1880 i Trallavik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så talade di gamla om det.

- 5) Den största faran för att råka ut för necken var när di "löjade" sig (ledade) därför satte di alltid som föret talat om stål i vattnet. Han kunde även förvilla dem på sjön så di for vilse. Det var farligt att tala om necken när di rodde på vattnet.

- 6) Som di gamla har talat om så kunde necken både skrämme lura och förvilla folk. Jag har hört en sägen av gamla, att det var en pojke som fick se en vacker och from häst i en hage han satte sig upp att rida på honom hästen sprang råt mot sjön och ut i vattnet så försvann di båda i böljorna. forts

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielson

Härad: Trinnevald

Adress: Trunnsågård Jät

Socken: Jät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1888 i Trallsvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- 7) näcken och prigan som förut är omtalat
Om den som råkat ut för "näcken" kunde inte
bli kvitt honom för än di fick tag i stål att
hålla i eller binda på sig sen hade "näcken"
inte makt längre med honom eller henne.
- 8) Att di kunde ha nytta av "näcken" som häst
att köra med det har jag förut talat om.
- 9) Något där om har jag ej hört talas om.
- 10) Att näcken var av den onde har jag ej heller
hört, han var ett sjöväsen, och lät sig ses
och uppenbarade sig mot stora oväder påjön
åtföljt av stark storm. Di gamle trodde fast
och vinst på "näcken" och di kallade honom
för "näck och näcken", och ej för "Bäckhäst"
- fort

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Trimmovald

Adress: Trutsgård gård

Socken: Jät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1880 i Tralpsvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11) Jag minns så väl i min barndom hur räd
 då vi barn var för "näckan" det var vanligt
 när barn var elaka att skrämma dem för
 "näckan och sjöraet". När det stormade och
 gick stora högar så tordes vi inte gå till
 sjön för då trodde vi att "näckan" kom.

12) Det var inte bara "näckan" vi var rädda för i min
 barndom ty vi var lika rädda för "Odens hästar"
 de for i luften så det susade, de var ute på
 nätterna de gamle skrämde oss även för dem.

Jät i juni 1940

Jenny Danielsson.